

תמצית דברות קודש של כ"ק מרן אדמו"ר זצוק"ל

שב"ק פרשת ויחי

תשפ"ג ותשפ"ד

נכתב כפי הבנת הכותבים
[בלתי מוגה - מיוחד לחזרה]

תשפ"ג

שאירע להאווה"ח הק' ועוד צדיקים שדחקו את הקץ שהדברים לא נגמרו בטוב¹, כי כשהם הפצירו לדחוק את הקץ היו יכולים לפעול, ולכן הוצרכו לעכבם מן השמים, אבל אנחנו אין בידינו לעמוד ללחום נגדה. ומכל מקום, כשיש להם איזה שליטה או מושכים את ידינו מללמוד, וזה מלמדנו דבר נפלא, שחשיבות התורה שאנו לומדים היא גדולה מאד ומספקת ללחום נגדם, עד כדי כך שאנו מושכים את ידינו מללמוד כדי שלא להתגרות בה.

והנה היו כמה זמנים שהקליפה נחלשה, כמו בזמן ששרפו את הגר צדק אברהם בן אברהם הי"ד בן הגראף פאטאצקי על קידוש השם, שהעידו הצדיקים (האון מווילנא ועוד) שלפני זה היו לקליפה כוחות עצומים של כישוף וכדו', ובוזה שנעקד על קידוש ה' הוא החליש בזה את כוחם מאד. והצדיקים שבאותו הדור לא הלכו להתפלל באותו היום עד לאחר שעשה את מעשה המסי"נ שלו שאז נחלשה הקליפה. ובכל זאת, אף בדורות שלאחר כן עדיין נשארו להם כוחות גדולים, כמו שסיפרו לנו בני דור הזקן, שבליל ניטל כשהלך הגלח לקלויסטער 'האט מען פארהאקט די גמרות און אהיים געלאפן', שהיה פשוט סכנה לילך בשוק, שהגלחים עוררו את הגוים נגד היהודים, ומי שנמצא בשוק היה בסכנת מות. אבל כוחם הולך וחלש, עד כדי כך שכהיום אף אצלם הכל הוא רק ליצנות, ואין להם כוחות באמת.

והנה אעפ"כ עדיין לא נושענו, ועדיין אנחנו עומדים נגד קושיים גדולים ואנו מתנסים בנסיונות קשים, והסיבה לזה הוא שסוכ"ס זהו פירושו של 'קליפה', שמשמים נותנים להם כוחות כדי שיהיה צד הטומאה בעולם נגד צד הקדושה כדכתיב (קהלת ז יד) 'זה לעומת זה עשה אלקים', שנצרך שגם לצד הטומאה יהיה כוחות.

ודבר זה רואים במהלך כל הדורות, שכמו שראו יד ה' להציל את כלל ישראל, כמו"כ ממש ראו את יד ההשגחה עליונה שסיבבה

משיח, ולא רצו מן השמים, והבעש"ט כמעט טבע בים על הדרך לטערקיי.

ליל שב"ק (ניטל)

לילה זה קוראים 'די בלינדע נאכט', שבליל זה יש תגבורת הקליפות ולכן אין לומדים תורה בליל זה.

כתב האווה"ח הק' בפרשתו (מט יא בד"ה אסרי לגפן עירה) שהוא התאבק עם ה'בחור' [-הזכר של הקליפה] והצליח להפילו, ורצה להפיל גם את ה'בחור'טע' [-נוק' שבקליפה] ולא עלתה בידו. וללמדנו בא, שיש קליפות חזקות בעולם שאינם חוכא ואטלולא.

ומקובל שהאווה"ח הק' אמר שאם יחיה י"ב חדשים בירושלים עיה"ק יצליח להפילה להנוקבא ג"כ. ולא רק אמר כן, אלא אכן עסק בזה, שהיה לו חבורה של מנין מצומצם [או יותר קצת] של בני עלי' בירושלים [וגם החיד"א היה חלק מהחבורה], והיו משמורות קבועים ביום ובלילה, עם גוזמאות של לימודים שהוצרכו ללמוד, עם תעניות, וכדו', ועי"ז רצה לנצח את הקליפה לגמרי, אלא שלא המשיך זה אלא י"א חדשים, שלאחר י"א חדשים נפטר מן העולם, שלא היה עדיין הזמן מן השמים שיהיה הגאולה השלימה.

ולכן יש לדעת שהעבודה המוטלת על עם בני ישראל אינו ללחום עם הקליפה, אלא להשתדל שלא ללחום עמה פנים בפנים, ואיתא בגמ' (קידושין פא.) שפלימו היה רגיל לומר 'גירא בעיניה דשיטנא' והשטן נתגרה בו במאוד עד שכמעט הוצרך לברוח מפני המלכות, וכן מצינו בשעיר לעזאזל, שכאשר הקליפה מתקנאה בעבודתנו ביוה"כ אין אנו נלחמים בה, אלא שולחים לה כעין דורון את השעיר לעזאזל (וזה"ק ח"ב קפד), כי כשלוחמים עם הקליפות הרי הדבר מסוכן מאוד.

והגם שברור לכל אדם שאם יעמוד אחד מאתנו נגדם להפילם, כמו שביקש האווה"ח הק' לעשות, אין צריך לפחד שיארע לו כמו

¹ וידוע המעשה שהבעש"ט השתוקק מאוד לפגוש את האווה"ח הק' ולהביא את הגאולה ע"י זה, שהם היו בחינת נפש ורוח של

את כל האמצעים והסיבות שהקליפה תוכל להתגבר ותהיה נסיון לישראל ותעכב את התיקון השלם.

אחד מהמאורעות הללו היה מלכותו של ירבעם בן נבט. הזכרנו שבבוע שעל"ט שאחיה השלוני היה מיוצאי מצרים, שהוא ראה את עמרם (בבא בתרא דף קכא ע"ב), והוא היה עדות חיה על יציאת מצרים וקריעת ים סוף ומתן תורה כל אותם השנים, וכתוב בנביא (מלכים א' יא) שהוא הכתיר את ירבעם בן נבט למלך על עשרת השבטים אחר מות שלמה המלך.

ואמרינן בגמ' (ירושלמי ריש ע"ז) שירבעם מלך על ישראל במוצאי שביעית, ומאחר שידע שתיכף יהיה מעמד הקהל בבית המקדש, שהמלך קורא את משנה התורה, ואין ישיבה בעזרה אלא למלכות בית דוד בלבד, ורחבעם שהוא ממלכי יהודה יָשָׁב וירבעם שממלכי ישראל יעמוד, ויאמרו 'האי מלכא והאי לאו מלכא' (סנהדרין קא), ולכן הלך ובנה מקדש לעצמו בשומרון, וצוה לעלות שם לרגל, ולא בתשרי אלא בחשוון, והחטיא את רוב כלל ישראל אחריו. ואחיה השלוני הזקן בן שש מאות שנה עומד וצועק לא לזה כיוונתי, לא בשביל זה המלכותי, ואין שומע לו. וזו היתה תחילת מלכות עשרת השבטים שהחטיאה את ישראל מאות בשנים, ואח"כ נחרבה ע"י מלכי אשור שהגלום לאחוריה נהר הסמבטיון ואבדו מבינינו עד היום הזה.

ולכאורה קשה, הרי ירבעם היה מראשיתו צדיק ות"ח מופלג כמ"ש בגמ' (שם קב), אלא שתאוות הכבוד העבירתו על דעתו, שלא יכול היה לחשוב שמיד בתחילת מלכותו יראו שמלך יהודה הוא המלך האמיתי כי הוא יושב בבית המקדש ולא ירבעם, וא"כ למה המליך אותו השי"ת דוקא במוצאי שביעית לפני הקהל, הלא היה יכול להמליכו שנים או שלש שנים קודם שביעית, ואז לא היה מפריע לו כ"כ שאינו יושב בעזרה כיון שכבר נתיישבה מלכותו. אלא שזהו רצון ה' שיהיו קליפות חזקות העומדים נגדו, והיא הנהגה פלאית, ובהדי כבשי דרחמנא למה לן?²

וכן חזינו ממעשה ירבעם את גודל תקפה של הקליפה, שידוע מאמר הגמ' (שם) שאמר לו הקב"ה לירבעם חזור בך ואני ואתה ובן ישי נטייל בגן עדן, אמר לו מי בראש, בן ישי בראש, אי הכי לא בעינא. זהו פירושו של קליפה, שאע"פ שאינו מתיישב על השכל כלל, הוא עומד בתוקפו ואף מטעה אחרים אחריו.

והנה בפרשתו אמר יעקב לבניו 'האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים' (מט"א), דהיינו שרצה לגלות להם קץ הגאולה (רש"י ד"ה ואגידה לכם), והנה הקץ שרצה יעקב אבינו לגלות

בודאי אינו הקץ של 'בעתה', שאילו הגיד יעקב אבינו לבניו שבה' אלפים תשפ"ג עדיין יָשָׁב כאן בגלות ונאכל 'טשולנט וקוגל', לא היו השבטים יכולים לסובלו, אלא שהוא ביקש לגלות את הקץ של 'אחישנה', של 'היום אם בקולו תשמעו'.

וכשנסתם ממנו הקץ, וחשש שמא אין מטתו שלימה, אמרו לו בניו 'שמע ישראל' וגו' (פסחים נו), ופירש רש"י שם, 'שמע ישראל, לאביהם היו אומרים', שקראו לאביהם ישראל ואמרו לו 'שמע', ותיבה זאת פירשו הראשונים לשון 'קבלה' ולא שמיעה בעלמא, כמו 'תא שמע' שמצינו בגמרא, שאין פירושו רק שמיעה באוזן אלא לשון לימוד והעמקה, שרמזו לו השבטים שגילוי הקץ האמיתי הוא איך לסבול הגלות, ולזה צריכים ללמוד ולהעמיק את עצמו בהסוגיא של אמונה ולדעת מה זה 'ה' אלקינו ה' אחד', וכן צריכים להבין מהו קליפה, שכוחה גדול כ"כ, שאחר עבודתם של הרבה צדיקים וקדושים עדיין היא עומדת במקצת תוקף, ולדעת שהכח היחיד שנשאר לנו לבטל כוחה ולנצחה ולקרב ביאת הגואל אינו אלא ע"י 'האספו' שהוא כח הרבים, שאם כולנו יחד נבין את תפקידנו ונעשנו בנאמנות יצטרף כח הרבים לקרב הגאולה ברחמי השי"ת בב"א.

צווייטע תורה

'ויתן לו את אסנת בת פוטי פרע כהן אן לאשה' (בראשית מא, מה), ובהדר זקנים מביא, וא"ת יוסף שהיה מלך איך נשא בת הדיוט, ונ"ל שנשאה מפני שהיתה מזרע יעקב, כדפי' רש"י כפ' וישלח דבת דינה היתה משכם, ותלה לה יעקב אבינו קמיע בצוארה והשליכה, והובאה למצרים ע"י נס, וגדלה פוטיפר בביתו, וכשעבר יוסף ככל ארץ מצרים, יצאו כל הנשים לראות יפיו של יוסף, כדכתיב 'בנות צעדה עלי שור' (בראשית מט, כב), וכל אחת זורקת לו חפץ או תכשיט, וזו לא היה לה מה לזרוק וזרקה לו הקמיע שהיה בצוארה, ועיין בו וראה שהיא מזרעו של יעקב ונשאה.

וזהו שכתב רש"י עה"פ 'וירא ישראל את בני יוסף ויאמר מי אלה, ויאמר יוסף אל אביו בני הם אשר נתן לי האלקים בזה וגו' (שם מה, ח - ט), שיוסף הראה לאביו שטר אירוסין ושטר כתובה - שנשא אשה כשירה מזרע יעקב.

או אז אמר יעקב לעצמו שכל הצרות שאירעו לו בחייו כבר נתגלו לפניו למה באו, אבל פרשת דינה, שיארע כך לבת יעקב להיטמא בשכם את זה עדיין לא התברר, ועכשיו מובן שהאלוקים רועה אותי מעודי עד היום הזה, שע"י פרשת דינה יצא בת שתהא מוכנת ליוסף לישא אותה רחוק בערות מצרים.

² ולאמיתו של דבר לקליפה של ירבעם היתה הצלחה גדולה רח"ל, כי ירבעם הוא יהיה משיח בן יוסף (מג"ע ואתחנן אופן קנח), והקליפה רצתה להפריד בין בית דוד לבין בית יוסף והצליחה בכך.

דריטע תורה

הנה, עצם חורבן ושריפת בית מקדשינו היה ע"י נבוזראדן הרשע, שנשלח על פי אדונו הרשע נבוכדנצר, אבל נבוכדנצר בעצמו ישב בבבל, ואמרו רז"ל בגמ' סנהדרין (צו): שאחר שהרג נבוזראדן רבבות מבני ישראל וילדיהם על רתיחת הדם של זכריה הנביא עד שנח דמו, הררה תשובה בדעתיה וברח משם והתגייר, ואיתא שם בהמשך שאף מבני בניו של אותו רשע נבוכדנצר ביקש הקב"ה להכניסן תחת כנפי השכינה, אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, רבוש"ע מי שהחריב את ביתך ושרף את היכלך תכניס תחת כנפי השכינה.

ויש לתמוה, שנבוזראדן שהחריב את ביהמ"ק בפועל נתקבלה תשובתו בשמים ונתגייר, ונבוכדנצר הרשע שלא היה אלא המשלח לא נתקבלה תשובתו, ואמאי.

אלא הענין הוא, כמו דאמרינן התם לעיל מיניה שנבוזראדן היה עליו אימת נבוכדנצר והיה אז מושל בכיפה, והוכרח לשמוע אליו, על כן נתקבלה תשובתו, אבל נבוכדנצר שהוא היה מי שהכריחו לא נתקבלה תשובתו.

וכן מצינו בגמרא (כתובות נא): גבי מאנס, דאמר רבא אם תחילתה באונס אפילו סופה ברצון מותרת לבעלה, משום שיצרה אלבשה, שמושום שנתאנסה מתחילה כבר נתבלבלה מוחה, וככפייה נחשבה.

וידוע את המאמר ממרן אור שבעת הימים הבעש"ט ז"ע, על הא דאמרו חז"ל שוחט משום מאי מחייב, משום צובע (שבת עה), למה ישחטו את היצה"ר לעתיד לבא, הרי עשה את שליחותו דהיינו למשוך ולפתות את ישראל לדבר עבירה בשלימות נפלאה, והתשובה היא משום צובע, דהיינו שצובע את העבירות ומראה אותם כאילו הם מצוות, ומבלבל אותנו כל כך עד שממש מכריח אותנו לחטוא. ולכן צריכים להתאזר ולהתגבר בכל כוחינו, על היצ"ה שבווער בקרבינו תמיד לפתותינו.

וזה הוה לימוד זכות עלינו, שעל אף שלפעמים אין אנו עושים רצון השם בשלימות, וחוטאים לפניו, אבל אצלנו עדיין איכא את דרכי התשובה, שיש לנו מלך זקן וכסיל שכופה אותנו ובהכרח אנו חוטאים, לא כן היצ"ה שמכריח ומפתה אותנו תמיד מרצונו, אין לו הדרך לשוב, ויקבל את משפטו לעתיד.

אמנם, כתב הרשב"א (הכותב בעין יעקב בשם הרשב"א), על הא דאמרינן בגמ' (שבת פח): מכאן מודעא רבה לאורייתא, דהקשו

המפרשים, דאם יש איזה מודעא על אי שמירת התורה, למה הגלו ישראל מהארץ עוד קודם זמן אחשוורוש דהדר קבלוה באהבה, דהא לא התחייבו לשמור את התורה מדעת עצמם, ולמה נענשו והגלו בעבור עוונותיהם, ומפרש דאד"נ כלפי קבלת התורה והמצוות יש איזה פתחון פה דהיתה בכפייה, אבל הא מיהת דאת ארץ ישראל לא נתן הקב"ה אלא בשביל שיקיימו את התורה, כמ"ש (תהלים קה, מד - מה) ויתן להם ארצות גוים וגו' בעבור ישמרו וגו', א"כ כשעברו על חקותיה הגלם מן הארץ.

היוצא מדבריו, שאה"נ פתחון פה יש לנו אבל את ארץ ישראל לא מקבלים בלתי שמירת התורה והמצוות, ולענינינו הגם דיש לנו איזה תשובה שהיצ"ה מדיח ומפתה אותנו בהכרח, אבל עם תשובות לא מקבלים כלום, והיינו שאי אפשר ליהנות מזיו שכינתו וגם לעבור על בריתו עם תשובה בצידה.

של"ס

ו'יחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה ויהי ימי יעקב שני חיו שבע שנים וארבעים ומאת שנה' (מז כח).

יעקב אבינו חי ק"ל שנים לפני שבא למצרים, ועליהם אמר 'מעט ורעים היו ימי שני חיי' (לעיל פסוק ט), ואח"כ חי במצרים י"ז שנים, שהם היו שנותיו הטובות שראה נחת והצלחה מכל יוצאי חלציו³, והנה לכא' אין זה נחמה גמורה כי למעשה לא שקט מנעוריו, ורובא דרובא מחייו היו בצרות, צרת לבן צרת עשו צרת רחל צרת דינה צרת יוסף וכו' (רש"י לעיל מג ד), ולא נתקיים בו הפסוק (תהלים צ טו) 'שמחנו כימות עניתנו' כי רק י"ז משנותיו היו בשמחה ונחת.

אכן באמת י"ז שנה הללו היו ליעקב כנגד כל שאר ימיו, והטובות שהרגיש בהם היו נחמה על כל צרותיו בחייו, ולא היו י"ז שנה גרידא אלא ימי עוה"ב, שכל יום היה בבחי' יום שכולו ארוך, לכל בני העולם היו שנים אלו ימים רגילים אבל יעקב חי ימים ארוכים - ימי עוה"ב שאין להם שיעור, כי צדיקים כבר יכולים ליהנות בעוה"ז מימים כאלו ששייכים לימות המשיח ולעולם הבא.

וכן תהיה לנו, שאנחנו כבר בגלות כמעט אלפיים שנה, ואין העולם עתיד להתקיים אלא ששנת אלפים שנה (סנהדרין צו), וא"כ ימות המשיח מה תהא עליהם, וכל אותם ההבטחות שהבטחנו מתי יתקיימו, ואינו יושר שנשתעבדנו אלפיים שנה ולא נקבל שכר אלא מאתים שנה. אלא שלעתיד לבא יהיו ימים ארוכים שיהיו כנגד כל אותם האלפיים שנה, ואז יתקיים בשלמות 'שמחנו

אביו וזאת אחיו ואת כל בית אביו לחם לפי הטף (בראשית מז יב), ממלא חפנים עמל ורעות רוח, ממאה ושלשים שנה שלא היה אלא כולם בעמל, וכו', כל אותם השנים היה עמל ורעות רוח, לכך נאמר ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה, אלו השבע עשרה חיה בהם חיים טובים.

³ עי' פסיקתא זוטרתא בריש פרשתן, וז"ל: כתוב (קהלת ד ו) טוב מלא כף נחת ממלא חפנים עמל ורעות רוח, טוב היה לאבינו יעקב אלו שבע עשרה שנה במצרים, שנא' ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה, שחיה אותם בנחת, והשבטים סביבותיו, ובני בניו פרים ורבים, ועיניו רואות ולבו שמח, אין שטן ואין פגע רע, ויוסף בנו מלך על הארץ, ומביא ונותן לתוך פיו, שנאמר ויכלכל יוסף את

כימות עניתנו שנות ראינו רעה'.

והנה בפנימיות הענינים הגאולה אינה רק מנחמת אותנו על הגלות הקשה שעברנו, אלא כל צער וצער מהגלות הרי הוא עושה כלי ומכין אותנו לקבל את הגאולה.

והרה"ק מבאר דיטשוב ז"ע בפרשתן (קדושת לוי ד"ה ויברכם ביום ההוא) מבאר בזה מאמר חז"ל (מגילה יג.) שאין הקדוש ברוך הוא מכה את ישראל אלא אם כן בורא להם רפואה תחילה, דהיינו שכוונת ומטרת המכה היא הרפואה שתהיה לבסוף, וכל כונת השי"ת בהבאת הצרה היא רק בשביל הישועה שישלח אחר כך.

וממשיך הרה"ק שביאור הדבר הוא, שדרך בני אדם כשרוצים לעשות מכלי קטן וישן כלי גדול ומשובח, שוברים קודם את הכלי הקטן ואז מכינים ממנו את הכלי המתוקן ומשובח יותר. וכך כאשר השי"ת רוצה להשפיע לאדם ורוצה להגדילו ולהגדיל את הכלי-קיבול שלו, שולח לו עבור זה צרה או חולי ח"ו, שזהו בבחינת שבירת הכלי הקטן, כדי שאחר כך יהיה יותר גדול ויוכל לקבל את השפע המרובה בכמות ובאיכות.

ומרמז בזה מאמר חז"ל (שם טו.) בוא וראה שלא כמידת הקב"ה מדת בשר ודם, בשר ודם שופת את הקדירה ואחר כך נותן לתוכה מים, ומדת הקב"ה נותן מים ואח"כ שופת את הקדירה. שנתנית המים הוא רמז להשפעת השפע והטוב לעם ישראל [כידוע שמים הם בבחינת חסדים (וזה"ק ח"ג מא.)], שהקב"ה בתחלה נותן מים דהיינו שמלכתחילה כוונתו לחסדים שיצאו מהצרה, ואח"כ שופת את הקדירה דהיינו ששולח לו דינים שמתקנים את הכלי-קיבול שלו שיהיה גדול לקבל חסדים מרובים.⁴

וכך ראינו בכל גדולי ישראל שסבלו ונתנסו הרבה בחייהם, יוסף הצדיק נשטם ע"י אחיו ונמכר למצרים ונכנס לבית הכלא, ומשה רבינו הוצרך לברוח מפרעה והיה כבד פה, וכל שאר צדיקי הדורות, ובמיוחד דוד המלך שהיה נרדף מלידתו לאורך ימים ושנים כמו שמספר בתהלים בכמה וכמה מזמורים.

ודבר זה בפרט הביאו לדוד להיות 'קדירה' גדולה ורחבה להיות

⁴ ועיי"ש שפירש בזה גם הפסוק (שמות טו כו) 'כל המחלה אשר שמתו במצרים לא אשים עליך', דהיינו שלא יחליא את האיש הישראלי לצורך צרה גרידא, אלא כי אני ה' רופאך, דהיינו שהכל כדי שבסוף יושפע רפואה וחסדים במדה גדושה.

⁵ ויש כמה מהלכים האיק אפשר בשניהם, יש אומרים (עי' ברמ"ע מפאנו המובא להלן) שלאחר מיתת שאול היה דוד אמור להיות המלך וינתן בנו של שאול המשנה למלך, ויש עוד מהלכים.

מלך ישראל ולזכות בכתר מלכות לו ולזרעו (זימא עב:), כי כדי להיות מלך ישראל צריכים להיות בשפלות מאד ובביטול הגמור, שכן היא מידת המלכות, לית ליה מגרמיה כלום.

וכן שאול המלך היה בדרגה מיוחדת של שפלות, כמו"ש שכשרצה שמואל להמליכו היה 'נחבא אל הכלים' (שמואל א' יב). ואיתא שאילו לא חטא במעשה עמלק שלא הרג את אגג, היה ממשיך במלכותו, והגם דכתיב 'לא יסור שבט מיהודה' ושאול לא היה משבט יהודה, אם לא היה חוטא היו גם הוא וגם דוד היו מלכים.⁵

ודוד היה במדרגה מיוחדת של שפלות ולכן נקרא לדורות 'דוד מלך ישראל', שתמיד היה בעונה ולא לקח כל כבוד לעצמו, כמו שאמר (שמואל ב' י כב) 'ונקלתי עוד מזאת והייתי שפל בעיני, ועם האמהות אשר אמרת עמם אכבדה', ואמר (תהלים כב ז) 'אנכי תולעת ולא איש', ובגמ' (מגילה יא.) אמרי' על הפסוק (שמואל א' יז יד) 'ודוד הוא הקטן' – 'הוא בקטנותו מתחילתו עד סופו, כשם שבקטנותו הקטין עצמו אצל מי שגדול ממנו בתורה, כך במלכותו הקטין עצמו אצל מי שגדול ממנו בחכמה'.

וכן ראינו מגודל שפלותו, במעשה המסופר בנביא (שמואל א' כד) שדוד הטמין את עצמו במערה מפני שאול שהיה רודף אחריו להרגו מכח מה שסבר שהוא מורד במלכותו, ונכנס שאול לאותה המערה לעשות צרכיו, והיה בידי דוד להרגו, ואנשי דוד אמרו לו שזו ממש סייעתא מן שמיא ומשמים זימנו את שאול אצלו כדי שיוכל להרגו, אך דוד מיאן ואמר 'חלילה לי מה' אם אעשה את הדבר הזה לאדוני למשיח ה' (שם פסוק ו), ורק קרע את כנף מעילו, והראה את כנף מעילו לשאול להראות לו שהיה אפשר לו להרגו ונמנע, וממילא מוכח שאינו מורד במלכות כלל כפי שהלשינו עליו אלא לחינם הוא רודפו, ואכן שאול השתכנע מדבריו ואמר לו 'צדיק אתה ממני, כי אתה גמלתני הטובה ואני גמלתך הרעה' (שם פסוק יח).

וזה מראה עוד על גודל הביטול והשפלות שהיה לו לדוד, ששאול היה רודף אחריו כל ימיו להרגו, ועכשיו היה בידו להרגו, ונמנע מפני שלא רצה לשלוח ידו במשיח ה', ואף על הדבר הקטן שעשה ג"כ נענש.⁶

ושורשו של דוד הוא זקנו יהודה בן יעקב שהיה בבחי' מלך בבני

⁶ כמבואר בגמ' (ברכות סב:) שנענש על שקרע כנף מעילו, שכל המבזה את הבגדים סוף אינו נהנה מהם, ועל זה קרינו בהפטרה של פרשת חיי שרה (מלכים א' א) 'והמלך דוד זקן בא בימים, ויכסוהו בבגדים ולא יחם לו'.

יעקב, ועליו כתוב בפרשתו (מט"ו) 'לא יסור שבט מיהודה', וגם הוא נתנסה בנסיון גדול מאוד במעשה תמר, כששלחה לו את החותמת והמטה והפתילים והתחננה 'הכר נא', והיה יכול לישב כשיינע איד' ולעשות את עצמו כאילו הוא עכשיו בדביקות שאינו יודע מה קורה סביבו, ולא עשה כן והיה מוכן לקבל כל הבזיונות הנוראות והודה ואמר 'צדקה ממני'.

ועי"ז נסתבב לידת מלכות בית דוד ע"י פריץ בנה של תמר שהיה זקנו של דוד המלך (כמ"ש בסוף מגילת רות), שדוד גם הוא היה השפל באמת כנ"ל, וכולם אמרו עליו שהוא ממזר ופסול לבוא בקהל (עי' יבמות עז:), וכמו שאמר 'ואנכי תולעת ולא איש', ואף עם כל הצרות והרדיפות שהיו לו הוא המשיך עם השירות ותשבחות שלו, כמו שכתוב בתהלים בתחילת המזמורים שהרבה מזמורים אמר כאשר ברח משאול וכאשר רדפוהו הזיפים ואבימלך וכו', שזהו ענין מדת המלכות, שמי שבבחי' מלכות אינו מתפעל מבזיונות וחרפות, ואין לו מגרמיה כלום, אלא תמיד מחפש לדעת מה רצון ה' ממנו כעת ותו לא. ולכן סבר יונתן בן שאול שדוקא דוד צריך להיות מלך ולא הוא, מפני שדוד הוא השפל באמת.

ובאמת זה גופא היה ביטול ושפלות גדול מצד יונתן, כמו שכתב הרמ"ע מפאנו (עשרה מאמרות מאמר חיקור דין חלק ד פרק יז) על מה שקונן דוד על יונתן כשנהרגו שאול ויונתן 'נפלאותה אהבתך לי מאהבת נשים' (שמואל ב' א' כז), דאיך אמר דוד לשון כזה, אלא שדוד המלך התכוון להפליא איך יתכן שבן המלך אוהב את המיועד להיות מלך תחתיו, אע"ג דבזה הוא מפסיד את המלוכה, ולכך אמר שהכל מגיע מ'אהבת נשים' דהיינו אמותינו הקדושות רחל ולאה, שרחל מסרה את הסימנים ללאה אחותה כדי שלא תתבייש, אע"פ שעי"ז תאבד את חלקה עם יעקב, וכך יונתן היה מוכן לוותר על המלוכה אף שעי"ז יאבד את המלוכה. וזה מדריגה נפלאה מאד, כי בדרך העולם אין לך אדם שיוותר על כבוד, [ואף מכוונים לשם שמים בלתי לה' לבדו...], ומצינו בחז"ל (מנחות קט:) שאפילו עניו גדול מאד, אם נותנים לו גדולה שוב אינו רוצה לירד, וכאן הרי יונתן היה בנו של שאול המלך שראוי לירש את מלכות אביו, ויותר את הכל לדוד, וזהו אהבה נפלאה מאד.

וזה גופא היה חשבוננו של שאול שלא הסכים לקבל שדוד יהיה המלך, שסבר כי אדרבה, משום שוויתר יונתן על המלוכה נמצא שהוא הוא השפל באמת, ולו שייך מידת הביטול והשפלות, ולכן דייקא יונתן צריך להיות מלך.

וזה ענין מה שספרו לנו חכמינו ז"ל, אחר שעשה דוד את המעשה של בת שבע, הרבה אנשים היו מקנטרים את דוד ואומרים בפניו 'מותי ימות זקן זה ויבא שלמה בנו ויבנה בית הבחירה ונעלה לרגל' (עי' מכות י.), ואמרו שבגלל מעשה בת שבע לא מניח לו הקב"ה לבנות את בית הבחירה, ודוד המלך שאל את הקב"ה האם אמת שאיך מניח אותי לבנות את הביהמ"ק בשביל שחטאתי?, אמר

לו הקב"ה לא. שאל לו דוד האם חטאתי? אמר לו, לא. כששמע דוד כן ביקש מהקב"ה שיודיע לבני ישראל שלא חטא, אך גם על זה לא הסכים הקב"ה, ואמר לו 'בחיך איני מודיע, בחיי שלמה בנך אני מודיע'. שכשבנה שלמה את הביהמ"ק, ורצה להכניס את הארון למקומו, שהנחת הארון במקומו הוא הגילוי הכי גדול ששייך בהמשכת הקב"ה למטה עד לארץ, ודבקו שערים זה בזה, ולא נפתחו עד שאמר 'בעבור דוד עבדך אל תשב פני משיחך' (שבת דף ל. ע"ש כל הענין), וזה הוכיח שלא רק שנמחל לו מעשה בת שבע, שהרי שערי הביהמ"ק עדיין לא יפתחו בשביל חטא שנמחל, אלא שלא חטא מעולם, שכל האומר דוד חטא אינו אלא טועה (שם נ.ו.).

ואמרינן התם (שם ל.) 'באותה שעה נהפכו פני כל שונאי דוד כשולי קדירה', והרמז בזה הוא ששונאי דוד הבינו שע"י שסובלים קושיים מרחיבים את הכלי לקבלת האור, ומגדילים את ה'קדירה', והבינו שדוד הוא זה שעשה את ה'קדירה' הגדולה ביותר ע"י כל הקושיים שעמד בהם, והם עצמם רק ה'שולי קדירה'.

והנה בדור עיקבתא דמשיחא יש עלינו נסיונות קשים עד למאוד, והזכרנו בליל שב"ק את מה שכתב האוה"ח הק' (ד"ה אסרי לגפן עירה) שהנוק' של הקליפה היא קשה הרבה יותר מן הזכר, וכנגדה אנו נלחמים בדרא בתראה הדין. וא"כ אע"פ שנראה לנו שאנו אנשים פשוטים, אבל אם יש לנו נסיונות קשות כאלו על כרחך שאין אנו אנשים פשוטים, אלא הקב"ה רוצה כבר להשפיע אורות נפלאים וגדולים מאוד, ובשביל זה שולח לנו נסיונות גדולים לשבר הקדירה הישנה שלנו כדי שיוכל לתקן קדירה גדולה ועמוקה לקבל את האור הגדול והנורא של משיח שכבר ממשמש ובא. ובאמת אין אגחנו תלמידי חכמים גדולים ובעלי מדריגה כמו דורות הקודמים, ורק ע"י הצרות, הקושיים ועמידה בנסיונות אנו עושים הכלים.

וכאשר יגאלנו השי"ת אזי אורו של משיח יושפע על כולם בשוה, אבל אי אפשר לו לאדם לקבל אלא לפי גודל הכלים שעשה ע"י עבודתו בגלות, שכגודל העבודה והנסיון כך גודל הכלי שמכין. ולכך כשהאדם רואה שקשה לו יותר מחבירו, אינו בשביל שהוא קטן הימנו, אלא אדרבה, ממנו תובעין יותר בשביל שבכוהו להכין כלי גדול יותר להביא לימות המשיח.

והנה בשעות אלו אנו נכנסים לפרשיות שובבי"ם, שהם הפרשיות של יציאת מצרים, וכאשר שאל משה רבינו 'מה זכות יש לישראל שיצאו ממצרים', ענה לו הקב"ה 'דבר גדול יש לי על הוצאה זו, שהרי עתידים לקבל התורה על ההר הזה', וכמו שנאמר 'בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה' (שמות ג יב וברש"י), שענין מתן תורה היה תכלית יציאת מצרים, שהוא גילוי אלוקות הכי גדול שהיה מעולם, שירד השי"ת כאן למטה ליתן

לבניו אהוביו את התורה, כמ"ש 'וירד ה' על הר סיני' (שם יט ב).

אמנם אף במתן תורה לא ירד אלא על הר סיני ולא על הארץ ממש [ואף על ההר לא ירד ממש כמ"ש בגמ' (סוכה ה.) שלא ירד אלא למעלה מעשרה], אך לעתיד לבא ירד השי"ת עד למטה ממש, כמו שאמרנו בקבלת שבת 'לפני ה' כי בא לשפוט את הארץ', שלעתיד לבא יתגלה כבוד ה' עד למטה בארץ, שמעולם לא ירדה שכינה עד לשם.

והנה הגאולה כבר מוכנה ועומדת אחר כותלינו, שארון הברית כבר במקומו שבקודש בקדשים, כמ"ש בגמ' (יומא נג): 'ארון במקומו נגז', ועלינו רק להמשיך את הקב"ה למקומו כאן למטה⁷, ויתקיים בנו נבואת יעקב אבינו 'כי יבא שילה' שהוא מלך המשיח, ושילה בגי' משה (וזה"ק ח"א כא). לרמז שמושה הוא גם הגואל האחרון (עי' תיקו"ז סז), וידוע מה שכתב האוה"ח הק' (ריש פרשת תצוה) שמושה רבינו אינו רוצה לגאול אותנו עד שנלמוד ונעסוק בתורה שהוריד לנו⁸.

ובאמת זהו גם ענין השובבי"ם, כידוע מהספה"ק שעיקר התיקון בזמנינו הוא לימוד וליבון התורה"ק בהתמדה באמת ובטהרה (עי' אוהב ישראל ד"ה וקרא יעקב)⁹, ומ' ימי התענית של ימי השובבי"ם¹⁰ הם מ' פעמים כ"ד שעות, דהיינו תתק"ס, שהוא המספר של לוגין

שיש במקוה (עי' פסחים קט: ובפי' רבינו הננאל שם), לרמז על הטהרה הנשפעת בימי השובבי"ם, ומאידך ארבעים הימים הללו היא כנגד המ' יום שהיה משה במרום לקבל את התורה, וגם כנגד המ' שנה של ר' עקיבא עד שהתחיל להשיג את התורה, שהוא היה היסוד של תורה שבעל פה.

וגם מרומז טהרת התורה בתיבת מתניתי"ן שהיא בגי' תתק"ס, לרמז על כח הטהרה שבתורה כמקוה, והמשנה הראשונה במשניות היא "מאימתי קוראים את שמע, בשעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתם", שהוא ג"כ טהרת המקוה כמו שפירש"י שם דקאי על כהנים שנטמאו וטבלו, ומשנה"ה היא אותיות נשמ"ה כי לימוד המשנה הוא תיקון הנשמה.

ואע"פ שאנו בושים ומבוישים מהשי"ת עם מעשינו, אנו נלחמים באלו רגעים האחרונים, וכבר היו דברים מעולם שחמישים יום אחר שיצאו ממצרים שהיה גלות הדעת הכי גדול ששייך, כבר עמדו והשיגו את כל התורה כולה, והיינו שאמר הקב"ה למשה (שמות ג' יד) 'אהי"ה אשר אהי"ה', שכשאדם אומר אני רוצה להיות עם השי"ת, השי"ת אומר אני רוצה להיות עמו, ואם רק נרצה באמת לעבוד את ה' ונאמין שבכוחינו לנצח ולהצליח אנו יכולים אכן להצליח, 'וכימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות', 'והיה הוי"ה למלך על כל הארץ' - עד למטה בארץ בביאת גוא"צ בב"י.

⁹ שאם לומד התורה כחכמה בעלמא הרי אינו זוכה לתורה, שרק ע"י יציאה מגלות מצרים - גלות הדעת, יכולים להשיג השגות התורה הפנימית והאמיתית, וכל זמן שהאדם מגושם ואינו מזוכך ומקושר להתורה, הגם שלומד, א"א שיכנס התורה האמיתית לתוכו.

¹⁰ עיין מש"כ האר"י הק' ב'שער רוח הקודש' דף י"ז עמוד ד', וב'שער היחודים' פרק ד' בענין שעיקר השובבי"ם הם מ' ימי התענית שמתענים בהם.

⁷ שזהו ענין בית המקדש בכללות, להוריד את השכינה לעולם הגשמי עד לארץ, ואיתא שלכן שמואל הנביא שבב על הקרקע במשכן שילה (עי' שמואל-א' ג ג), שמאחר שהיה גזירה עליו שיחרב, ביקש שמואל להמשיך את השכינה לארץ ולכן שבב על הארץ.

⁸ ז"ל: ולזה נתארך הגלות, כי כל עוד שאין עוסקים בתורה ובמצות אין משה חפץ לגאול עם בטלנים מן התורה.

תשב"ד

ליל שב"ק

מכל השבטים, וידוע מחז"ל (פדר"א פרק לט) שבכל פעם ששמעו שיהודה אומר 'עבדך אבי' ולא מיחה נחסר משנותיו עוד שנה. ותמיהה גדולה היא דבר זה, שהרי יהודה ושאר השבטים הם היו מי שעשו כל הצער ועגמת נפש הזה ליעקב אבינו בכל אותם השנים, ומשנותיהם לא נחסר כלום על זה, ויוסף על שמיעתו זה נענש כל כך, והלא יוסף היה אהוב כל כך אצל אביו, שהוא היה הנחמה שהיה ליעקב אחר רחל, שהיה תואר פניו של יוסף כמותה¹², וא"כ יעקב ודאי שלא רצה שיענש ע"י שלא כיבדו ואמרו עליו לפניו 'עבדך'.

אמנם איתא במדרש (תנחומא וישב ד) עה"פ (תהלים סו ה) נורא עלילה על בני אדם, 'אמר רבי יהושע בן קרחה, אף הנוראות שאתה מביא עלינו, בעלילה את מביאן', ובמדרש שם הביא כמה דוגמאות שהיה הקב"ה מעניש על עוונות, בעת שהעונש היה מוכרח להגיע בכל אופן, שכך נגזר כבר בתחילת הבריאה [מון עונש המיתה על עין הדעת, ושמשה לא יכנס לארץ על שאמר 'שמעו נא המורים'], אלא שהקב"ה נתלה כביכול בעלילה כדי להשלים כוונת הבריאה.

וכן כאשר נתבשר יעקב אבינו לאחר כ"ב שנים שיוסף בנו חי, הבין שהצער הזה של כ"ב שנים היה כנגד הכ"ב שנים שהיה חוץ לבית אביו ואמו ולא כיבדו. אמנם תמוה, דהרי יצחק ורבקה עצמם שלחוהו לפדן ארם ליקח אשה משם, והתנו שתשלח אמו את דבורה לקרותו, והיא לא באתה עד חזרתו שנאמר שם 'ותמת דבורה' (לעיל לה ח וברש"י), אלא שדברים אלו הם ממש 'נורא עלילה' מה שסיבב הקב"ה כן. ומ"מ כתיב (ישעי' מ כ) 'למה תאמר יעקב וגו' נסתרה דרכי מה', שלנביא יש טענות על יעקב אבינו על שאמר 'נסתרה דרכי' כשהקב"ה סיבב עליו מעשיות תמוהים מאד, שהרי עבודת יעקב אבינו אינו עבודה פרטית לעצמו ששייך לדון אם מגיע לו העונש על דבר זה או לא, אלא כל מה שאירע לו היא וכל עבודתו היא עבודה כללית לכל כלל ישראל, ע"ד מה שמצינו שהמאה ושלושים שנה שיעקב אבינו חי חיי צער לפני בואו למצרים היה בא לתקן מה שקלקול אדם הראשון בק"ל שנים הראשונים של חייו [שגם זה הוא כנגד 'נורא עלילה' בהיותו סבור שהוא עושה בזה תשובה] ע"ד אמרם ז"ל (ב"מ פד.) 'שופרי' דיעקב מעין שופרי' דאדם הראשון, ועוד חשבונות עמוקים ותיקונים אחרים שאין לנו יכולים להבין כלל.

וכן כל מעשי השבטים ויוסף הצדיק, היא עבודה כללית לצורך עבודתו ותיקון כלל ישראל, שיוסף הוצרך לירד למצרים ב'ערות

'ויאמר אליהם יוסף אל תיראו כי התחת אלקים אנכי, ואתם חשבתם עלי רעה אלקים חשבה לטובה למען עשה כיום הזה להחיות עם רב' (נכ).

כידוע יש ויכוח בהקדמונים אי למעשה מחל להם יוסף או לא, והרבינו בחיי כתב (ד"ה ויבך יוסף) שלא מחל להם, הוא רק אמר להם 'שיינע תורות', 'אלקים חשבה לטובה וכו', אבל תיבות 'מחול לך' לא אמר, ואכן לא נמחל החטא ולכן הוצרך להיות אח"כ עשרה הרוגי מלכות, שהיה תיקון על חטא מכירת יוסף כנודע שהם כנגד העשרה שבטים שהיו אצל המכירה¹¹, וכעין זה כתב גם האוה"ח הק' ע"ש (ד"ה לו ישטמו וד"ה כי התחת אלקים).

וחטאם של השבטים תלוי בהשאלה אם נתכוין האדם לעשות דבר רעה ולמעשה נעשה דבר טוב, אם אזלינן בתר מחשבתו שהיה לרעה או בתר המעשה שהיה למעשה טוב, ונחלקו בזה רבה ורבה במנחות (דף סד ע"א) גבי שחט שני חטאות בשבת ונמצאת את הראשונה כחושבה בבני מעיים, אי חייב על שחיטת השני [וכן לגבי נפל תינוק למים ופרש מצודה להעלות דגים והעלה התינוק עמהם]. שאז בשעת שחיטתו עדיין לא ידע שמוותר לו לשחטו, והוא אסור, ונמצא דלפי מחשבתו הוא איסור ולבסוף איגלאי מילתא דהוי היתר כבר משעת שחיטתו. אבל אם היו שניהם שמינות אלא שלאחר שחיטת השני נשפך דם הראשון, לכו"ע חייב על שחיטת השני, והיינו מפני שבשעה שעשה המעשה היה מחשבתו לאיסור וגם המעשה היה יכול להיות איסור אם הדם לא היה נשפך, ורק אח"כ הותרה למפרע, אז לא פליגי אי אמרינן דאזלינן בתר מחשבתו שהרי אז היו מחשבתו והמעשה שלו באופן איסור.

אבל כל המחלוקת הזו היא בפשטות רק לגבי שחיטת קרבן, שהרי שחיטה בעצם אסור בשבת, ורק הותרה לצורך קרבן, ולכן צריך שגם מחשבתו יהיה לצורך קרבן [ובאופן שאכן מותר בשעת מעשה לשחוט קרבן זה], אבל כגון קוצר בשבת שמתכוין להתוך את המחובר וחתך את התלוש, אז בודאי פטור לכו"ע שהרי מעשיו היו היתר ממש גם בשעת מעשה אלא שהיה חסרון ידיעה (ע"י שבת עג).

והנה בסוף פרשתו נאמר שיוסף מת בן מאה ועשר שנים, פחות

¹² וכמובן שאינו כפשוטו אלא היינו שקדושתו היה בבחי' קדושת רחל, שהוא היה יסוד ורחל היא מלכות כידוע, ועבודת יוסף הצדיק במצרים היה ג"כ עבודה זו בקדושת היסוד, ולייחד יסוד ומלכות, וכמו שהיה לבסוף הייחוד יהודה ויוסף.

¹¹ ורבי אליעזר בן הורקנוס היה כנגד ראובן, והוא לא היה בהמכירה אף במחשבה, ולכן רק תפסו אותו ולבסוף הניחו אותו ולא נהרג על ידם (ע"י טז, זו"ח איכה נז).

הארץ' (לעיל מב ט), שנקראת כן מפני שהיא היסוד של הקליפה (ע"י של"ה תושב"ב פרשת צאן יוסף ת"א כה), ולעמוד שם בנסיון עד שנעשה 'צדיק יסוד עולם', ולעשות מה דכתיב (לעיל מה ט) 'שמני אלקים לאדון לכל מצרים', להכניס אלוקות בערות מצרים, ועי"ז יכלו כל ישראל אחריו להיות שם ולעמוד על המשמר (ויק"ר לכה), ועי"ז זכו ליציאת מצרים וקריעת ים סוף דכתיב שם (תהלים קיד ג) 'הים ראה וינס' שראה ארונו של יוסף (ילקו"ש תהלים תתעג), שרק ע"י קדושת יוסף בערות מצרים זכו לזה, ואח"כ זכו למתן תורה שהגיעו למדריגות נפלאות בהשגת התורה והשגת הבורא כל העולמים בתוך ז' שבועות מאז שהיו עדיין שקועים במצרים.

וכל זה הוצרך להיות דוקא באופן זה של מכירת יוסף למצרים ע"י השבטים, ובלעדי זה לא היה כלל ישראל בא לתיקונו ומעמדו כדבעי, ולכן נסתבב כל הדבר שהיה יעקב אבינו צריך לסבול כ"ב שנה וכו' כדי שיוכל להיות התיקונים הגדולים הנ"ל, וכאמור לא שייך להקשות ולדון אם זה מגיע לו באמת או שמא יש להקל בדינו (ועי' תנחומא שם).

והנה השבטים בקשו מיוסף שימחול להם על מכירתו כדי שלא יצטרכו לעשרה הרוגי מלכות שנהרגו במיתות משונות, כגון ר' עקיבא שסרקו את בשרו במסריקות של ברזל (ברכות סא). אמנם איתא בגמרא (מנחות כט): שכאשר משה רבינו חזה מה שיעלה בגורלו שאל 'זו תורה וזו שכרה', והשיב לו השי"ת 'כך עלה במחשבה', וידוע פי' העולם על זה, שהרי מתחילה עלה במחשבה לברוא את העולם במידת הדין (רש"י בראשית א א), וזהו 'כך עלה במחשבה' דהיינו מידת הדין, ועומק מידת הדין של השי"ת היא דק שבדק, ואין לנו בו השגה כלל וכלל, ויש חשבונות עמוקים מאוד מאוד למה הוצרך להיות בדיוק כך [אף בלי המעשה של מכירת יוסף], וכבר האיר לנו האר"ז¹³ שכל המעשה של עשרה הרוגי מלכות הוצרך להיות כך, שכל כוחנו להעלות מ"ן וניצוצות בכל הדורות ובמשך כל שנות גלותנו, הוא אך ורק על ידי כח ההעלאת מ"ן ומסירות נפשו של רבי עקיבא והעשרה הרוגי מלכות.

וזהו שאמר אליהם יוסף 'התחת אלקים אנכי', הרי אין אנו נמצאים תחת הנהגת הטבע, שאלק"ם גי' הטב"ע כידוע, רק 'אלקים חשבה לטובה וגו' להחיות עם רב' דהיינו כללות ישראל הבאים אחרינו, והיה מוכרח להיות כן, ואתם לא עשיתם כלום, ולא שייך שאני אמחול לכם, ואע"פ שאתם חשבתם עלי לרעה, אלקים חשבה לטובה, והוי כמו 'מתכוין לחתוך את המחובר וחתך את התלוש' שלא עשה כלום¹⁴, היות והעשרה הרוגי מלכות אינם דוקא תיקון על חטא המכירה, רק המכירה היה

מוכרח להיות, ועשרה הרוגי מלכות מוכרח להיות, ואין יכולים לשנות כלום, ואל תחשובו שחטאתם כמה שמכרתם אותי הנה, כי כך היה רצון השי"ת שאמכור לעבד במצרים לצורך עבודה הכללית של כלל ישראל, וגם עשרה הרוגי מלכות צריך להיות לצורך עבודה הכללית, ואנחנו לא עושים כלום, 'דער אייבערשטער פירט די וועלט און שוין'.

והנה ידוע שנשמת משיח היא נשמה כללית הכוללת כל ס' ריבוא מישראל, וכללות עבודתו יביא לבסוף את משיח צדקינו. ומתחילה היה אדם הראשון שהוא הנשמה כוללת של כלל ישראל בכל הדורות וכולנו חלק ממנו, וכפי שאמרנו בק"ל שנים הראשונים של חייו חי בטעות, ועשה מה שעשה וקלקל ופגם הרבה בטעות גמור, ויעקב אבינו בק"ל שנים שחי לפני בואו למצרים עבד לתקן את חטאו, ואח"כ גם כל קושי השעבוד במצרים היה לתקן את הפגם הזה ולהעלות ניצוצות אלו כידוע, ועל זה היא גם העבודה בימי השופטים הבאים לקראתנו.

והנה כשהאדם מתנהג ע"פ טבע, ועובד על עבודת ה' הפרטית שלו, ודברים מפריעים אותו, הרי הוא תמה הרי אני רוצה לעבוד את השי"ת ולמה הוא מזמן לי עיכובים. ובאמת גם לפי פשוטו קושיא מעיקרא ליתא, כי אין ביכולתנו כ"כ להבין מהות עבודת ה' על בוריה, והרי העבודה שלך עכשיו היא על זה דוקא, שכך הוא רצון השי"ת שתעבוד אותו על דרך זה דוקא, ואין אתה יכול להחליט בעצמך מהו עבודתך, שלכל אחד ואחד יש עבודה פרטית, וקשה מאוד להאדם לידע על נכון מהו עבודתו. וזהו התירוץ הפשוט, לתרץ להאדם שאינו מבין משום מה נפלו עליו קושיים.

אבל לצדיקים קושיא כזו כלל אינה עולה בלבם, כי הם נשמה כוללת, וכל פרט ופרט ממעשיהם אינם לצורך עצמם כלל, אלא הכל הוא לצורך הכלל, ויש חשבונות נוראים למה בדיוק הוצרך להיות כל דבר, וזה היו האבות הקדושים והשבטי י-ה, שהם ע"י עבודתם הכינו את הדרך לכלל ישראל לכל הדורות לעבוד את השי"ת, וכל מה שהתורה כותבת מהם וממעשיהם, אינם רק סיפורי מעשיות ה"ו, אלא כל אות ואות היא לצורך עבודה הכללית של כלל ישראל במשך הדורות (כמ"ש כל הספה"ק, ועי' באור המאיר בריש פרשתן שהאר"ך בזה).

אמנם אע"פ שזה ענין עבודת הצדיקים הגדולים, מ"מ הרי הקדמנו שכל כללות ס' ריבוא ישראל היא נקודת משיח, שלכל אחד יש חלק במשיח, וא"כ עבודתו של כל אחד הוא 'א חלק פון א גרויסע פלאץ' שהשי"ת מנהיג בו את עולמו, ובפרט שאנחנו נבחרנו להיות כאן בדור הזה לפני ביאת המשיח, עם נסיונות וקושיים נפלאים ונוראים שלא היו בכל הדורות. ולכן למעשה מי שחושב שהיא רק

¹⁴ עיין ב'שפתי מהר"ש' [ענגיל] בפרשתן.

¹³ עיין ב'פרי עץ חיים' (שער הזמירות פרק א) ובעוד מקומות בכתבי האר"י. וראה עוד ב'עמק המלך' (שער ה פרק סא).

שבע ולא מצאו תינוק שלא היה בקי בהלכות טומאה וטהרה (סנהדרין ד:), ולכן היה ר' יוחנן בן זכאי אומר על עצמו, אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך, כי אתה לא עשית זה בבחירתך, רק לכך נוצרת ונתגלגלה בך נשמת חזקי' לצורך הדור ואין הדבר בבחירתך. ולכן מדויק למה אמר לכך 'נוצרת' ולא לכך 'נבראת', שלשון בריאה היא על בריאה ראשונה, ויצירה היא פעם שנייה. עכת"ד.

וזה מלמדנו שאין זו גדולה כשנמצאים בעוה"ז באופן כזה מבלי נסיונות, שהרי מלאכים יש להקב"ה הרבה, ועבודתנו היא לעשות נה"ר לבורא מתוך חשכות עוה"ז ולא כשיש נשמה עליונה בקרבנו שלא מניחה אותנו לחטוא.

ויש להוסיף ע"ז כשנתבונן בחייהם של חזקיה המלך ורבי יוחנן בן זכאי. דהנה חזקיהו המלך הוא היה לו נסיונות גדולות בעניני בטחון, כמה שלא רצה לישא אשה בשביל שלא להוליד בנים שאינם הגונים, ובא ישעי' הנביא לומר לו שגזרה עליו למות, והוא לא התפעל, ויסב פניו אל הקיר, והתפלל תפלה אחת מקירות לבו מתוך בטחון חזק בה', ונתבטלה הגזירה (ישעי' לח א. ברכות י.). וכן כשבא מלך אשור לכבוש את ירושלים, לא היה לישראל מהלך לא בדרך הטבע ולא למעלה מדרך הטבע, בדרך הטבע אי אפשר לנצח חיל גדול וחזק כזה שהיה למלך אשור, וגם למעלה מדרך הטבע כבר נגזרה הגזירה, שעדיין היה קיים החטא של נוב עיר הכהנים, והיה ביד מלך אשור להחריב את ירושלים, ולמעשה כשראה מלך אשור את העיר הקטנה ירושלים אמר 'פאר די קליינע שטאט האב איך מיך אהער געיאגט, לאמיר זיך אפרוען, און מ'וועט עס שוין מאכן מארגן', וחז"ל מפליאים גודל הבטחון שהיה לחזקי' שהלך לישן במנוחה, ולמעשה למחר כבר לא היה הקטרוג של החטא של נוב עיר הכהנים, ובאותו הלילה ליל פסח, יצא מלאך ואמר שירה וכל החיל הצבא הגדול כולם מתו (עי' כ"ו במלכים א' יט ובסנהדרין דה.).

ומאידך על רבי יוחנן בן זכאי מציינו (גיטין נ:): שדיבר עם הקיסר, ושאל ממנו רק 'תן לי יבנה וחכמי', ולא ביקש ממנו שלא יחריב את ירושלים והמקדש, ועשו שם חשבון של חבית נחש שאינו מובן בדיוק מהו החשבון, והגמרא קורא עליו הפסוק 'משיב חכמים אחור ודעתם יסכל' (ישעי' מד כה), שמשמים מנעו ממנו החכמה והבינה בשכלו שבקלות יכול היה למנוע את חורבן ביהמ"ק [ועי' ש"ש בגמ' מה היה החשבון של ריב"ז].

וביאור הדבר שלא היתה לו סייעתא דשמיא לומר לקיסר את מה שהיה לו לומר, מפני שעיקר עבודת האדם הוא כשאכן יש נסיונות, ורק אז יש לו סייעתא דשמיא, ואם נשלח לזה העולם באופן שמובטח לו שלא יחטא ושללא יהיה לו נסיונות כפי שהיה אצל ריב"ז, אז כל עבודתו ומעשיו הם 'אויף די אייגענע האנט', ולכן לא היה לריב"ז הסייעתא דשמיא והבטחון לבקש מה שצריך וכתוב עליו 'משיב חכמים אחור', שהעיקר היא היגיעה, ורק כשאנו נמצאים בין נסיונות קשים רק אז יש לנו הסייעתא דשמיא.

איש פרטי וכל עבודתו היא עבודה פרטית שלו, מתמודד תמיד נגד קושיים גדולים, ותמיד הוא צריך ל'חיוק', אבל צריך להבין שאין אנחנו אנשים פרטיים, וכל אחד ואחד עם עבודתו הפרטי אנחנו ממושיכים עבודת אבותינו הקדושים והשבטי י-ה, ועבודתנו יחדיו היא עבודה כללית, ובהתכללות כולנו היא נקודת משיח, וכל פרט ופרט שנעשה עמנו יש חשבון נפלא למה בדיוק הוצרך להיות כן, וכשיבא משיח נראה כולנו ונבין מה היה החשבון, ומרגע לרגע נצא מתוך עומק התהום שאנו שרויים בו 'צו א לעכטיגע וועלט, און מ'גייט זיך רייסן ביי די קאפ פארוואס מ'האט געזאגט 'נסתרה דרכי', און ווי ווייט מ'האט געקענט אנקומען, און מ'האט געטראכט פרטיות'דיג, און נישט געטראכט ברייט, כלליות'דיג'.

וזהו שאמרו רז"ל (פסחים נו.) ביקש יעקב לגלות את הקץ ונסתם הימנו, סבר יש פסול בזרעו, ענו כולם ואמרו 'שמע ישראל וגו', שאמרו לו השבטי י-ה אתה רוצה לגלות את הקץ הפרטי שלך, הרי אין עבודתנו עבודה פרטי שלנו כלל, אלא כל מעשינו הם רק לצורך כללות ישראל, [וכשפגש יעקב אבינו את יוסף וקרא ק"ש, אז התחיל יעקב אבינו להבין דבר זה], וקראו לו השבטים 'ישראל' כי איך רק אתה יעקב אבינו, אלא כל כלל ישראל, והשבטים הבינו שהקץ אינו בא רק אחר עבודת כל ישראל בכל הדורות.

יעזור השי"ת שכן נזכה כבר לראות כל זה, וע"י א"ש להב"ה (ע"פ עובדי' א יח) של היחוד יעקב"ב ויוס"ף שביחד הם י"ג הוי"ו"ת, שהם הי"ג מדות של רחמים, ונכל לעבוד את השי"ת כראוי, שכולנו מאדה"ר והאבות הק' עד ימינו היא 'איין לאנגע באן', ונזכה לראות לעכטיגע וועלט בבגצבב"א.

צווייטע תורה

היום (י"ח טבת) היא היומא דהילולא של הבני יששכר, והוא כותב בספרו 'דברים נחמדים' על המשנה בפרקי אבות (פ"ב מ"ה) בשם רבי יוחנן בן זכאי, 'הוא היה אומר, אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך כי לכך נוצרת', דהנה אמרין בגמרא (ברכות כה): שר' יוחנן בן זכאי בשעת פטירתו אמר הכינו כסא לחזקי' מלך יהודה שבא, ופי' האר"י הק' שהיתה בריב"ז נשמת חזקי', והיינו מפני דכתיב בפרשתנו (מט י) 'לא יסור שבט מיהודה' שהמלכות והנשיאות שייך לשבט יהודה דוקא, ולכן הנשיאות היה אצל רבן גמליאל ואחריו רשב"ג וכו' כידוע שכולם היו מזרע דוד, והרי ריב"ז לא היה משבט יהודה, וקיבל הנשיאות רק משום שבימיו עדיין היה ר"ג קטן והוא קיבל הנשיאות עד שנתגדל, ולכן כדי שיתקיים 'לא יסור שבט מיהודה', נתגלגל בו נשמת חזקי' שהוא היה ממלכי יהודה.

וכתב האריז"ל בס' הגלגולים שנשמה כזו שבעצם כבר נתתקנה ואין צריכה להתגלגל, רק שהשי"ת שולח אותה לצורך הדור, מבטיח לה השי"ת שלא תחטא ורק תרויח ולא תפסיד [שהרי אין הנשמה רוצה לירד מחשש שלא תקלל]. והנה ידוע מחזקי' מלך יהודה שהרבה מאד ללמוד וללמד תורה בישראל ובדקו מדן ועד באר

דריטע תורה

ידוע שאותם הי"ז שנה שחי יעקב אבינו כמצרים היו 'עולם-הבא טעג', וזה היה לו תשלום על כל שאר שנותיו שהיו בצער, ויש על זה חשבון נפלא בחתם סופר איך שי"ז שנים אלו שלמו אותם הקמ"ג שנים.

וענין ימי עוה"ב הוא, דהנה בעצם אנו יודעים שישכר מצוה בהאי עלמא ליכא (קידושין לט:), ושמעתי על זה משל יפה, לאחד שעלה ל'באס' עם 'הונדערטער', ושלחו אותו משם, ואחריו בא אחר עם ב' דאלער והניחו לעלות על הבאס, ותמה הראשון הרי אני באתי ב'הונדערטער' והוא רק עם ב' דאלער, והשיבו לו אכן אתה הבאת יותר 'אבער ס'נישט דא קיין change'.

וכן היא גבי נידון דידן שאי אפשר לשכר מצוה אחד להצטמצם לתוך עולם הזה, והיינו שכשאדם צריך 'פרנסה' אז אומר לו השי"ת שאי אפשר לאור אלקי שלו בשכר מצוה שנעשתה בדחילו ורחימו להצטמצם לתוך דברים גשמיים, ורק כמו שידוע המעשה שבא אדם אחד פושע ישראל גדול, ואמר להחי' הרי"ם 'אני מצליח במאד מאד ואני עושר גדול, ואני שומר התורה כלל, והרי כתיב 'ועצר את השמים' וכו' שכשאינן שומרים את התורה אינו באה שפע', ענה לו החי' הרי"ם 'אם אתה יודע את הפסוק 'ועצר את השמים' מוכח שקראת קרי"ש עכ"פ פעם אחד, על זה בלבד עדיין מגיע לך עוד הרבה שכר'... אדם כזה שכמובן הקרי"ש שלו לא היה 'ווער ווייסט וואס', שכר כזה יכול להצטמצם בעוה"ז, אבל אם עושים מצוות כראוי אין כל העולם כולו די גדול להכיל השכר הזה.

אמנם בכמה ספה"ק הביאו מהלכים מתי הקב"ה כן משלם שכר בעוה"ז, עי' בצמח ה' לצבי פרשת כי תשא (ד"ה במדרש)¹⁵, ועי' בייטב לב בפרשת כי תצא (ד"ה זכור את אשר עשה [השני]) שהסביר ע"פ דברי זקינו הישמח משה, שבאמת אסור לקבל הפירות של עוה"ב בעוה"ז מטעם איסור ריבית, אך מי שעובד את השי"ת מתוך אהבה יכול להשיג תענוג עולם הבא גם בהיותו בעולם הזה, כי הוי כ"יש לו מאותו המין ואז אינו נטר ומותר כמבואר בהל' רבית, ואז יכול לאכול פירותיהם בעוה"ז, עי"ש.

ובזמנינו, אחר כל כך שנים בגלות, 'און מ'קען אלעס זעהן, מ'קען אלעס טוהן, ואעפ"כ עדיין יש בני ישראל שומרי משמרת הקודש, ועוד בבוא ימי השובבים ורוצים לעשות יותר ויותר להשי"ת, אי אפשר שאין זה מתוך אהבה להשי"ת, שעובדים

אותו מתוך אהבה, וא"כ ודאי ישראל יכולים להרגיש בעוה"ז מעין התענוג של עוה"ב, ומותר להם גם לקבל שכר מצוותיהם בהאי עלמא.

של"ס

'ויברכם ביום ההוא לאמור בך יברך ישראל לאמר ישימך אלקים כאפרים וכמנשה וישם את אפרים לפני מנשה' (מח ט).

ויש כמה דיוקים בהפסוקים כאן כמה שהקדים אפרים למנשה, ולמה הזכיר ב' פעמים שהקדים את אפרים למנשה, ואין להאריך.

והקדושת לוי כתב כאן 'א יסודית'דיגע שטיקל' [און ס'איז דא אסאך יסודות'דיגע שטיקלעך די וואך], על הא דאמרו חז"ל (מגילה יג:) שהשי"ת מקדים רפואה למכה ואין הקב"ה מכה את ישראל אא"כ בורא להם רפואה תחילה, פי' שכשהקב"ה נותן חולי לאיש ישראל התכלית אינו החולי, רק תכליתו היא הרפואה שתבוא אח"כ. וזהו שאמרו (שם טו.) 'בוא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם, בשר ודם שופת את הקדירה ואחר כך נותן לתוכה מים, ומדת הקב"ה נותן מים ואחר כך שופת את הקדירה', שמים היינו חסדים כנודע, והקב"ה מקודם מעורר מידת חסדו, וכדי שיוכל האדם לקבל שפע החסדים הזה הוא עושה קדירה וכלי כפי מה שצריך, ודרך עשיית הכלי הגדול הוא לשבר קודם את הכלי הקטן כדי לעשות ממנו כלי גדול, ולכן נותן להאדם גבורות וחולי, וזה מכינוי להיות כלי ראוי לקבל החסדים. וזהו 'וישם את אפרים לפני מנשה', שאפרים רומז לשפע חסדים ולישועה כמ"ש (בראשית מא ב:) 'כי הפרני אלקים', ומנשה רומז על הצרה כמ"ש (שם פסוק נא) 'כי נשני אלקים', והיינו שהקדים את החסדים לפני הצרה, שכל תכלית הצרה לא יהיה אלא לצורך חסדים. עכת"ד.

ובספה"ק האריכו עוד כאן בענין מה שהבא לבקר את החולה נוטל אחד מס' מחוליו, וברמזים איך שנמתקו הגבורות ע"י החסדים (עי' באמרי נועם ד"ה וישתחו ישראל, ובד"ה ויגד ליעקב). וחולה אין פירושו דוקא חולי הגוף, אלא גם חולי הנפש כשהאדם אינו יכול להגיע למה שרוצה בעבודת ה' ועובר קושיים הרבה, זה נקרא ג"כ חולה, שאין לו יישוב הדעת בעבודת השי"ת, אבל 'ויזעקו אל ה' בצר להם' (תהלים קו יט), וזהו עבודתנו בימי השובבים הבאים לקראתנו, שרק עי"ז יכולים לקבל אח"כ יותר אור ה'.

אין מגיע לאדם שכר. ונראה לי שהשכר הוא על הפריעה, כי פריעת בעל חוב מצוה (כתובות פו.) ובכל מצוה שפרע בה טובה, עושה מצוה חדשה פריעת בעל חוב, ועל דרך זה (תהלים סב יג) 'כי אתה תשלם לאיש כמעשהו', כמו שהוא פורע, כן עתה תשלם לו מצוה זו, וזה שאמר במדרש ואשלמה להם.

¹⁵ וז"ל: במדרש (שמ"ר לט א): אמר הקב"ה למשה, משה חייבין לי ישראל מה שלוו ממני, [שנאמר כי תשא] כמה דאת אמר (דברים כד י) 'כי תשה ברעין' כו', אמור להם שיפרעו לי ואשלמה להם, שנאמר (הושע ב א) 'והיה מספר בני ישראל כחול הים', עכ"ל. אמרתי על דרך שכתוב בחובת הלבבות (שער הבטחון פ"ו), שכל המצות של אדם הן בעד הטובות של אדם שקבל מהשי"ת, ולפי זה

שתקרא יהוסף (תהלים פא ו), ואז יהיה יתגלה כבוד מלכותו ית' גם ביחודא תתאה במדרגת יחו"ע ויהיה ג"כ 'אחד', וזהו 'שכם אחד' על אחיך, ולכן שכ"ם ר"ת שם כבוד מלכותו¹⁸.

והנה בריש פרשתן נאמר 'ויקרבו ימי ישראל למות', ובעצם לא היה עדיין יעקב צריך להיות חולה למות, שהרי יצחק חי ק"פ שנים, ויעקב לא חי רק קמ"ז שנים, והיה לו לחיות כמו אביו, אלא שניטל ממנו ל"ג משנותיו, וגם מיוסף ניטל ל"ז שנים, שהרי לא חי רק מאה ועשר שנים שהם ל"ז פחות מיעקב אביו, וס"ה הם שבעים שנה, ואותם שנים נתנו לדוד המלך כידוע שלא היה לו שנות חיים מעצמו הכל קיבל מהאבות הק' (עיי' זוה"ק ח"א קסח.) [וגם מאדה"ר (זוה"ק שם), ואכמ"ל]. ודוד המלך היינו נקודת המלכות שהיא יחודא תתאה, וכאשר נתנו לו משנות חייהם השלימו גם יחודא תתאה שיתגלה במלוא עוזו ואורו לעתיד לבא.

וזה ענין מה שרצה דוד המלך לבנות את ביהמ"ק, כי הוא היה בבחי' מלכות שענינה להוריד אלקות לעולם הזה, ולכן רצה לבנות בית לה' בעולם הגשמי ולהמשיך אליו אלוקות. אך כאשר רצה לבנות את בית המקדש שלח לו הקב"ה את הנביא לצוותו שהוא לא יבנה, אלא רק שלמה בנו (שמואל ב' ז), וסבורין היו כולם שהיינו מחמת שחטא בבת שבע, והיו כולם אומרים 'מתי ימות אותו זקן ויבנה שלמה בנו את ביהמ"ק' (מכות י.), אבל למעשה כשבנה שלמה המלך את הביהמ"ק ורצה להכניס את הארון לקודש הקדשים דבקו שערים זה בזה, ולא נפתחו עד שאמר 'בעבור דוד עבדיך אל תשב פני משיחך', ואמרינן שם (שבת ל. סנהדרין קז): 'באותה שעה נהפכו פני שונאי דוד כשולי קדירה, וידעו כל ישראל שמחל לו הקב"ה על אותו העון', והיינו שהבינו כאן שכל הבנין הגשמי יכולים לבנות, אבל להכניס הארון למקומו, לזה צריכים לעבודת דוד המלך דוקא, שהוא בעבודתו הקשה שעבר קושיים וחולאים קשים, הרחיב את ה'קדירה' כדי להכניס שם אור ה' כדבעי, וזהו ענין 'שולי קדירה', שהיא חלק התחתון של הקדירה, וענינו הוא להמשיך גילוי המלכות עד למטה, שזה היתה עבודת דוד המלך.

והנה ענין המשכת אלקות אל תוך הגשמייות הוא ע"י שאנו מאמינים בהשי"ת ומתדבקים בו, שכך אנו יכולים להמשיכו עד למטה ממש, וכדברי המגיד הגדול זי"ע עה"פ (דברים ד ז) 'כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו – כה' אלקינו בכל קראינו

¹⁷ וסוד הספירה היא ג"כ עד"ז כנודע, שסופרים מ"ט יום, וביום הנ' היא קבלת התורה, ואז השיגו ישראל מדרגות והשגות גדולות של מעמד הר סיני אחרי שיצאו מתוך חולי הגלות.

¹⁸ ע"ע בספה"ק חמרא טבא.

והנה כתב מהרצ"א מדינוב בעל ההילולא (י"ח טבת) באגרא דכלה (בהעלותך, עה"פומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה ולא יעבוד עוד), דהנה יש יחודא עילאה יחודא תתאה, שהם 'שמע ישראל' ו'ברוך שם' (זוה"ק בראשית, יח:), ויחודא עילאה היינו גדלות השי"ת בעצמו, ויחודא תתאה היא הכלי איך שמתגלה כאן למטה, וזהו מה שנקרא 'הוי"ה בהיכ"ל' ששם הוי"ה מתגלה בתוך שם אדנ"י [גימ' היכ"ל] שהיא הכלי לגילוי כבודו ית', ועבודת 'הוי"ה בהיכ"ל' פירושו להכניס ולהאיר יחודו ית' בתוך האדם ולתוך כל העולם כולו, שהוא סוד הזיווג בין יחודא עילאה ליחודא תתאה.

והנה עכשיו יש ביחודא עילאה ויחודא תתאה רק מ"ט אותיות (כ"ה ביהו"ע וכ"ד ביהו"ת), ולעתיד לבא יהיה הסוף של יחודא תתאה ג"כ 'אחד', ולא 'ועד' כמו שהיא עכשיו (זוה"ק ח"ב קלד.), ואז יהיה בין שניהם נ' אותיות (וע"ע בביאור הדברים באגרא דפרקא רמו קיא), וזהו 'ביום ההוא יהיה הוי"ה אחד ושמו אחד', ויהיה 'אחד באחד', והיינו שיתרחב הכלי ויתגלה כבודו ית' כאן למטה באות דרגה שהוא עכשיו למעלה. ומבאר באגרא דכלה שם שזהו 'ומבן חמשים שנה' שיהיה אז נ' אותיות, 'ישוב מצבא העבודה' שלא יהיה העבודה עוד בבחי' צב"א שבג"ה הוי"ה בהיכ"ל [והם כנגד הצ"ג כלים שהיו במקדש (עיי' תמיד ל)], 'ולא יעבוד עו"ד' שלא יהיה עוד תיבת וע"ד, רק 'אחד באחד'. עכת"ד.

והנה בכל שמות השבטים יש בס"ה מ"ט אותיות, והיינו כשכותבים בנימן חסר י' השני כמו שנכתב ברוב הפעמים בתורה, וע"י שממשיכים לו הוי"ד נשלם הני' אותיות של כללות שמות השבטים שהם כנגד אותיות של שני היחודים. ובפרט שבנימין היא בחי' המלכות בתחתונים [שאדנ"י – יחודא תתאה, מורה על מידת המלכות], שהרי ביהמ"ק נבנה בחלקו כידוע, וכאשר נשלם שמו הרי יחודא תתאה נשלם ג"כ והמלכות מתעלית והקב"ה שוכן בתוכה¹⁶.

והנה חול"ה בגי' מ"ט כמנין יחו"ע ויחו"ת בעולם הזה ולפני ימות המשיח, וסוד הרפואה בא מאות יו"ד, [כי אות י' היא האות של צימצום הראשון בין רוחני לגשמי, שכל המשכה מתחיל ע"י צימצום באות י'], וזהו שכתוב (תהלים מא ד) 'ה' יסעדנו על ערש דוי', שנעשה לחולה מאחר שנהפך הוי"ד לדוי', וכאשר ממשיכים את הוי"ד החסרה מבנימין ע"י ממשיכים רפואה להחולה, וזהו רפואה לחולי הנפש בעבודת השי"ת וגם לחולי הגוף¹⁷.

וזהו שאמר יעקב אבינו ליוסף 'ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך', [ל"ך גי' נ'], שיתוסף עוד אות אחד על שמות כל אחיך

¹⁶ ועומק הענין הוא שהשם ב"ן משמותיו הק' המורה על 'מלכות' הוא השם היחידי שהמילוי נכתב רק בט' אותיות [יו"ד ה"ה ו"ו ה"ה] שהו"ו חסר אות, משא"כ שאר מילואי הוי"ה שכולם הם בן עשר אותיות [ע"ב - יו"ד ה"י ו"ו ה"י, ס"ג - יו"ד ה"י ו"ו ה"י, מ"ה - יו"ד ה"א ו"ו ה"א].

האבן די דעת צו מאכן די הוי"ה בהיכל, והאדם בעצמו יהיה ההיכל שבו שוכן מלכותו ית'. התכלית אינו להילחם נגד הנסיונות, רק להכניס בתוכו יותר אלקות, וממילא יהיה מאוס ונמאס בעיניו כל ענין טומאה.

ובפרט כאשר ישים האדם אל לבו שאדם הראשון חטא ופגם אותם ק"ל שנים עד שהוליד את שת, ויעקב אבינו התחיל לתקנם בק"ל שנותיו לפני ירידתו למצרים כידוע, ואנחנו ממשיכים עבודה זו לתקנו לגמרי, 'ס'גלייבט זיך נישט אז אונו טוהן די זעלבע עבודה ווי יעקב אבינו, אבער אזוי איז די מציאות'. ולכן אנו אומרים בתחילת כל תפלה ותפלה 'אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב', ואיתא בספה"ק (ע"י אמרי נועם שם), שענין אחד מס' שנוטל המבקר מחליו של החולה, ענינו הוא ס' ריבוא מישראל, וכולנו יחד עובדים עבודה אחת בהמשך מאבותינו הק', ולצורך תיקון כללות ישראל וביאת משיח שהוא נשמה הכוללת את כולנו כנודע. וכאשר מתבונן האדם היטב היכן היא עבודתו ולצורך מה היא, הרי כל הדברים הגשמיים מאבדים חשיבותם והאדם מתעלה למקומות אחרים ביותר.

יעזור השי"ת אז מ'זאל קענען טראכטן ברייט, און זיך מצמצם זיין נאר צו אים, עדי שנוכה לראות לעכטיגע זמנים, א לעכטיגע וועלט, א לעכטיגע התגלות אלוקות בבגצב"א.

אליו, שאע"פ שהרי הקב"ה הוא רחוק מאתנו כביכול ל"ה אלפי שנים (ע"י חגיגה יג), ולכאן כל הגוים הגדולים יש להם 'אלהים' דהיינו שר שלהם שהוא קרוב אליהם יותר משהשי"ת אלינו, ואעפ"כ כאשר אנו מדבקים את עצמינו בו ית' ע"י האמונה הקב"ה קרוב אלינו יותר מכל המלאכים והשרים של האומות, כי בתפלה אחת אנו מגיעים מעבר לכל אותו המרחק.

ולצורך זה צריכים הכנה לתפלה, שרואים את גודל מעלתה מהחסידים הראשונים שהיו שוהים שעה אחת לפני התפלה (ברכות ל:), דהיינו ללמוד ולהכין מוחין לשיר שירה להשי"ת, להיות דבוק בהשי"ת כראוי. ואז אנו יכולים ללבוש טלית ותפילין, שהם הם ענין הוי"ה בהיכל, שהתפילין הם הוי"ה, מאחר שכתוב בהם המ"ב שמות [וכל עלי' היא ע"י שם מ"ב כידוע], והטלית היא ההיכל שלובשים עליו והיא הכלי לקבל הארתם.

והנה יכול האדם לומר שאינו מבין בענינים גבוהים כאלו, אינו יודע למה התפילין הם יחודא עילאה והטלית יחודא תתאה, אלא לוקח את הציצית בלי לחשוב ולהתעמק אלא כדי לקיים 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם', ולערך מלחמה כבודה, ופעם אחת אני מנצח ופעם אחת מנצח היא, 'אבער ס'איז קינדעריש צו זיין פארנומען מיט די קינדערישע זאכען, צדיקים האבן געלאכט דערפון, מ'קען זיין אסאך העכער פון דעם, מ'דארף